

Navracsics Tibor

Miért csomag?

A június 27-én összeülő Európai Tanács az elmúlt két tisztújításnál könnyebben és gyorsabban pontot tehet az uniós intézmények jövőbeni vezetőinek személyét illető tárgyalások végére. Nem egy, hanem egyszerre négy vezetői pozíció is elkelhet az elkövetkező két napban. A most kirajzolódó alku újabb öt évre határozhatja meg az európai belpolitika jövőjét. De miért csomagban, és miért nem egyesével döntenek a tagállamok vezetői a csúcstisztviselőkről? A megoldás a nemzeti és pártérdekek összehangolásának nehézségében rejlik.

Az Európai Tanács mai és holnapi ülésének feladata, hogy megállapodást érjen el azokban a személyzeti kérdésekben, amelyek közvetlenül vagy közvetve az intézmény hatáskörébe tartoznak. Idetartozik magának a testületnek az elnöke, hiszen az Európai Tanács elnökét a tagállamok vezetői választják meg két és fél évre, minősített többséggel. Az Európai Tanács választja meg – azonban itt már az Európai Bizottság elnökének egyetértésével – öt éves időtartamra ugyancsak minősített többséggel az Európai Unió Kül- és Biztonságpolitikai Főképviseletét. Emellett javaslatot tesz – szintén minősített többséggel – az Európai Parlamentnek az Európai Bizottság következő elnöke személyére, akiről aztán majd az Európai Parlament szavaz. Végül, a negyedik pozíció, az Európai Parlament elnöke tekintetében az Európai Tanács nem bír formális szereppel, azonban a kollektív bölcsesség a politikai csomag összeállításánál ezt az elemet is figyelembe veszi és mérlegeli.

A két legutóbbi – már a lisszaboni szerződés hatálya alatt megtartott – tisztújítás egyike sem kezdődött könnyen. Mind a két esetben az Európai Bizottság elnökének személye állt a viták középpontjában, és az összes többi jelölés ehhez képest történt. A 2014-es és a 2019-es jelölési folyamatot is beárnyékolta a csúcsteljesítmény rendszerrel kapcsolatos vita, amely legutóbb oda vezetett, hogy az európai pártok listavezetői helyett a német szövetségi kormány egyik tagját, Ursula von der Leyent jelölték a tagállami vezetők az Európai Bizottság élére.

Ehhez képest jóval kevesebb figyelem vetült a másik három pozícióra. Az Európai Tanács elnöki pozíciójával kapcsolatban ugyan volt némi vita, a bizonytalanságot azonban nem a kiválasztási rendszer, hanem a jelölt alkalmasságával kapcsolatos kérdések okozták. Az akkor leköszönő lengyel miniszterelnök, aki első közép-európaiként az Európai Tanács elnökjelöltje

volt, ugyanis gyakorlatilag nem beszélt idegen nyelvet, így komoly aggályok merültek fel azzal kapcsolatban, hogy ilyen képességek hiányában tud-e egy multilaterális intézményt ténylegesen is vezetni. Jelölésekor tett ígérete,¹ miszerint meg fog tanulni angolul, azonban megnyugtatta a kételkedő tagállamokat, és végül egyhangúlag választották meg az Európai Tanács elnökének, hogy aztán a két és fél éves mandátum lejárta után a szokásoknak megfelelően meg is hosszabbítsák megbízatását újabb két és fél évvél.

A korábbiakhoz képest a mostani tisztújítás kezdeti lépései egyszerűbbnek tűnnek. Az Európai Tanács ülést előkészítő tíz nappal ezelőtti informális vacsora gyakorlatilag már lefektette² a megegyezés alapjait, így ma és holnap a vezetők már jó eséllyel csak a hivatalosság pecsétjét ütik rá a megállapodásra. A tagállamok konszenzusra látszanak jutni az általános megállapodás legsérülékenyebb pontja, az Európai Bizottság elnöke tekintetében, és Ursula von der Leyen minden jel szerint megalapozottan készülhet az újrázásra.

Az Európai Tanács ilyen döntése tulajdonképpen megegyezik a csúcsteljesítmény rendszer logikájával is, hiszen Von der Leyen az európai parlamenti választásokon legjobb eredményt elérő Európai Néppárt listavezetőjeként maga is részt vett a választásokon. Érdekes, hogy ezzel újabb öt évvel folytatódik az Európai Néppárt dominanciája a pozíció vonatkozásában: a lisszaboni szerződés 2009-es hatálybalépése óta ugyanis még nem fordult elő, hogy ne néppárti politikus lett volna a Bizottság élén.

A mandátum időtartamának kérdését kisebb vita övezi ugyan, ám lényegében konszenzus alakult ki az Európai Tanács elnöke személyével kapcsolatban. A volt portugál miniszterelnök, a szocialista António Costa a jelenlegi egyetlen szóban forgó jelölt. Amennyiben a konszenzus fennmarad, úgy első alkalommal fordul elő az integráció történetében, hogy szocialista politikus áll majd a testület élén.

Több bizonytalanság merül fel a külügyi főképviselővel kapcsolatban. Itt két közép-európai is emlegetnek esélyesként, Radek Sikorski lengyel külügyminisztert és Kaja Kallas észt miniszterelnököt. Sajátos módon mind a két politikusnak éppen pártháttere jelenthet hátrányt. A néppárti Sikorskinak azzal kell szembenéznie, hogy pártjából már a Bizottság és az Európai Parlament elnöke – Roberta Metsola – is kikerülhet, így az ő jelölése esetén a négy csúcspozícióból három már az Európai Néppártnak jutna. Kallas pedig liberális politikusként annak veszélyével kell hogy számoljon, hogy a választáson súlyos

¹ ROBINSON 2014.

² KALAS 2024.

Miért csomag?

veszteséget elszenvedő pártszövetsége esetleg már nem annyira erős, hogy egy csúcspozíciót ki tudjon harcolni magának.

Ugyanakkor Kallas jelölése megfelelne az eddigi koalíciós mintázatnak, amely szerint a négy csúcspozícióból kettőt az Európai Néppárt politikusai töltenek be, a másik kettő pedig a szocialistáké, vagy a szocialisták és a liberálisok között oszlik meg. Ráadásul Kallas pozícióba kerülésével újra megjelenne a földrajzi egyensúly is a tisztségek elosztása során. 2009-ben Jerzy Buzek európai parlamenti elnöksége, 2014-ben Donald Tusk európai tanácsi elnöksége jelezte a közép-európai térség iránti figyelmet. Ez a sorozat szakadt meg 2019-ben, amikor a tisztségek elosztásánál nem jutott semmi Közép-Európának. Most újra megnyílik a régió legfelső szintű képviselésének lehetősége.

A bonyolult, a különböző – sokszor egymással szemben álló – érdekek mentén játszott kirakós játék tehát ismét a végéhez közeledik. Az intézményi megújulás folyamata azonban még csak a kezdeti lépéseknél tart. Az Európai Parlament július közepén szavazhat az Európai Bizottság elnökéről, hogy aztán megkezdődjön a biztosok kiválasztásának folyamata. Mindez már a magyar elnökség napirendjét is érinti.

2024. június 27.

Felhasznált irodalom

- KALAS Vivien (2024): Kik vezethetik az Uniót a következő öt évben? *Ludovika.hu*, 2024. június 18. Online: <https://ludovika.hu/blogok/ot-perc-europa-blog/2024/06/18/kik-vezethetik-az-uniot-a-kovetkezo-ot-evben/>
- ROBINSON, Frances (2014): Donald (Tusk) Ducks Language Issue, Promises Enhanced English. *The Wall Street Journal*, 2014. szeptember 1. Online: <https://wsj.com/articles/BL-RTBB-4501>